

Achter muren zijn ook mensen!

Aandacht vragen voor gevangenen kan ergernis oproepen.

Ik hoor het mensen vaak zeggen:

'Moeten wij ons nu druk maken om die lui?', 'Ze hebben het er toch zelf naar gemaakt!', 'Ze hebben het toch al veel te goed!', 'Ze moesten ze...'

Als je gevangene bent, staat tussen binnen en buiten niet alleen de stenen muur. Maar ook de muur van het oordeel dat men over je heeft. En dat kan harder zijn dan steen. Meestal betekent het ook een volledige afwijzing. Gevangenen worden dan mensen die ieder recht van ooreken verspeeld hebben. Daar heb je geen goed woord voor over. Voor velen buiten de gevangenis zijn gevangenen het kwaad in eigen persoon. Dat kleurt hun leven. En het is ondenkbaar om in hen mensen te zien over wie je met liefde en verwachting kunt spreken.

Oordelen verstikken

Mijn oordeel heeft misschien niet altijd de bedoeling, maar wel het effect dat het ertoe bijdraagt de ander de mogelijkheid van leven te ontnemen. In de gespreksgroepen in huis van bewaring en gevangenis blijkt hoe mensen dat voelen. Het is een ervaring die je opdoet als je vast komt te zitten. Je krijgt een stempel waarvan je niet meer los komt. 'Wees nou eerlijk', zei iemand, 'als ik vrij kom dan blijf ik toch getekend! Dan zijn er toch allerlei dingen die voor mij niet meer zijn weggelegd'.

Oordelen houden de ander gevangen en verstikken zijn hoop op leven. Zij staan de hoop op gemeenschap in de weg. En zij brengen een blijvend isolement met zich mee.

ZIJN

Als je iemand behandelt zoals hij is, zal hij zo blijven, maar als je hem behandelt alsof hij is wie hij kan zijn, zal hij worden wie hij kan zijn.

Johann Wolfgang von Goethe

Niet alleen gevangenen zelf voelen de afwijzing. Ook hun familieleden. Een gevangenisstraf is nog altijd een taboe.

In brede lagen van de bevolking wordt het beschouwd als 'iets dat bij ons niet voorkomt'. En als het dan bij jou wel voorkomt, dan brengt je dat meteen in een isolement. Als ze het

weten, maar ook als ze het niet weten. Je staat alleen. Je kunt het niet zeggen, laat staan delen. Want het wordt niet begrepen.

Wanhopig zei een vrouw eens tegen me: 'Het lijkt wel alsof de wereld alleen nog uit muren bestaat'. En een ander vertelde hoe ze schichtig langs de gevangenis liep. En hoe het een eeuwigheid leek voordat de deur open ging. 'Niemand die het weet. M'n man is in een rusthuis. Als ze me hier zouden zien... en later vragen

PADDESTOEL

Jarenlang had ik gebruikt, in hoofdzaak heroïne. Toen ik tot de conclusie kwam, dat ik moest stoppen, want dat ik anders kapot ging (en dat was het enige dat ik nog helder wist: ik wou niet kapot), toen ben ik ook gestopt. En ik was verbaasd dat het zo makkelijk ging, eerst. Want even later werd het waanzinnig moeilijk. Je hield dat krankzinnige verlangen naar de dope, maar wat nog veel erger was, dat was de leegte, een groot zwart gat. Daar had eerst de dope gezeten, alles dus, en daar zat nu niets. En ik wist niet hoe ik dat gat moest vullen, waar ik moest beginnen. Toen dacht ik een keer plotseling aan mijn grootmoeder, die vaak sokken zat te stoppen, ze duwde dan een soort houten paddestoel achter het gat in die sok en begon eerst dwars over het gat een paar draadjes te spannen. Ik weet niet hoe het precies ging, maar eerst die paar draadjes en dan maakte ze een prachtige stop in dat grote gat. Zo iets, dacht ik, moest ik ook doen met dat gat waar de heroïne had gezeten: eerst een paar draadjes en dan maar verder werken. Dat is gelukt, het gat is gevuld, ik weet nu weer 'hoe ik leven moet'.

Een ex-heroïneverslaafde

waarom... ik zou liever door de grond zakken... ik zou er niet meer echt bij horen'.

Muren doorbreken

Achter de muren van een huis van bewaring en gevangenis vormt zich een kerkgemeenschap. En die komt samen in kerkdienst en gespreksgroep. Heel veel bewoners nemen daar wekelijks aan deel. Maar er wordt ook altijd aan deelgenomen door mensen van buiten.

Mensen die de muren willen doorbreken!

Zo ontstaat er een ontmoeting in de viering van de liturgie en in het gesprek bij de koffie. In die ontmoeting gebeurt veel.

'Je krijgt weer even het gevoel dat je mens bent', zei iemand uit de gevangenis. En een ander: 'Je merkt

dat er mensen zijn voor wie je meetelt. Die je niet alsmaar aanspreken op wat je verkeerd deed. Maar die gewoon met je omgaan'.

Als je regelmatig de weg van buiten naar binnen gaat, gebeurt er veel met jezelf. Je voelt dat er iets verandert. In je kijk op een gevangenis en een gevangene. Maar ook in je kijk op jezelf.

En die verandering begint al heel snel. Eigenlijk al bij de eerste stappen die je daarbinnen zet. Als er zoveel deuren achter je weer op slot gaan... Even zelf die onvoorstelbare geslotenheid op je af voelen komen. Zonder nog maar iemand gesproken te hebben, voel je aan jezelf een heel klein beetje de situatie waarin die onbekende ander verkeert. En als dat nog nodig is, stemt je dat direct een stuk milder. Om iets te verstaan van de ander moeten we soms de grens overschrijden van onze vanzelfsprekendheden. En de wereld van die ander binnengaan. Om zo ook heel even zelf iets te voelen van wat hij daarin beleeft.

Samen luisteren

Soms beluister ik buiten de gevangenis het idee, dat je vanuit de kerk min of meer tegenover gevangenen staat. Zo iets komt tot uitdrukking in vragen als: 'Komt er wel eens iemand tot bekering?', of: 'Zijn ze zich wel hun schuld bewust?'

Wie zo buiten zichzelf om over gevangenen spreekt, is denk ik nog nooit achter de muur geweest. Wie het leven van de ander kent, begint niet met spreken tegen mensen, maar met luisteren naar mensen. Om zo ook samen te kunnen komen tot het luisteren naar de stem van Hem die ons met zijn leven in de gebrokenheid nabij is.

Wat in de ontmoeting vooral gebeurt, is dat je elkaar in de ogen kijkt. Je gaat elkaar herkennen als medemensen. Gevangenen worden mensen met een gezicht. En je gaat ontdekken hoe anders een mens kan zijn dan het beeld dat over hem bestaat. Je leert hoe onmogelijk dat beeld eigenlijk is. Je gaat inzien dat niemand tot zijn recht kan komen als hij in jouw oordeel gevangen blijft. Dat brengt een bevrijding teweeg van de ander en van jezelf.

Rondom de kerkdienst en de gespreksgroep hoor je de zorg om het leven. Je vrouw die er alleen voor staat en nauwelijks rond kan komen. Je kind dat iedere keer weer vraagt wanneer je thuis komt. Je oma die ziek is en die je niet kunt bezoeken. Wie zei er ook weer: 'Ze hebben het al veel te goed'?

Niet buiten ons om

Wat je in het gesprek vooral ontdekt, is dat wie iemand wordt niet los staat van z'n geschiedenis. En dan vang je soms iets op waar je stil van wordt. Omdat het bij de ander aan zoveel kansen ontbrak die je zelf wel hebt gehad. Zoals iemand van buiten eens zei: 'Als ik zo'n leven had gehad, zou ik hier ook kunnen zitten'. En daar komt dan nog bij dat je in de gevangenis signalen opvangt die veel zeggen over de kwaliteit van onze maatschappij.

Met andere woorden: wat er aan misdaden van mensen is, zegt ook iets over wat er veel breder onder ons mis is. En dan kom je terecht bij een maatschappij die zo doortrokken is van verslaving aan het materiële en zo arm aan echte gemeenschap. Een maatschappij waarin zovelen zich niet voelen passen.

Iemand in het huis van bewaring zei eens: 'Ik denk dat de mensen van buiten hier niet alleen komen voor ons, maar ook voor zichzelf'. Hij had dat goed begrepen. Het is mooi als dat zo overkomt.

Want dat is ook de beleving van ieder die komt. 'Ik zou het niet meer willen missen. Hoe langer ik kom, hoe meer ik ontdek van het leven'.

Als mensen muren doorbreken ontstaat er ruimte, waarin mensen weer voor elkaar mens willen zijn. En waar de ander recht van spreken krijgt. Ruimte om te delen. En ruimte voor wederkerigheid, om iets van jezelf te geven en iets van de ander te ontvangen. Ruimte om het waardevolle in de ander aan het licht te brengen. Dan kan er toch iets groeien van liefde en verwachting.

Jan Eerbeek

Jan Eerbeek is protestants geestelijk verzorger van huis van bewaring en gevangenis Scheveningen.

BEWIJSNUMMER bet. volgt

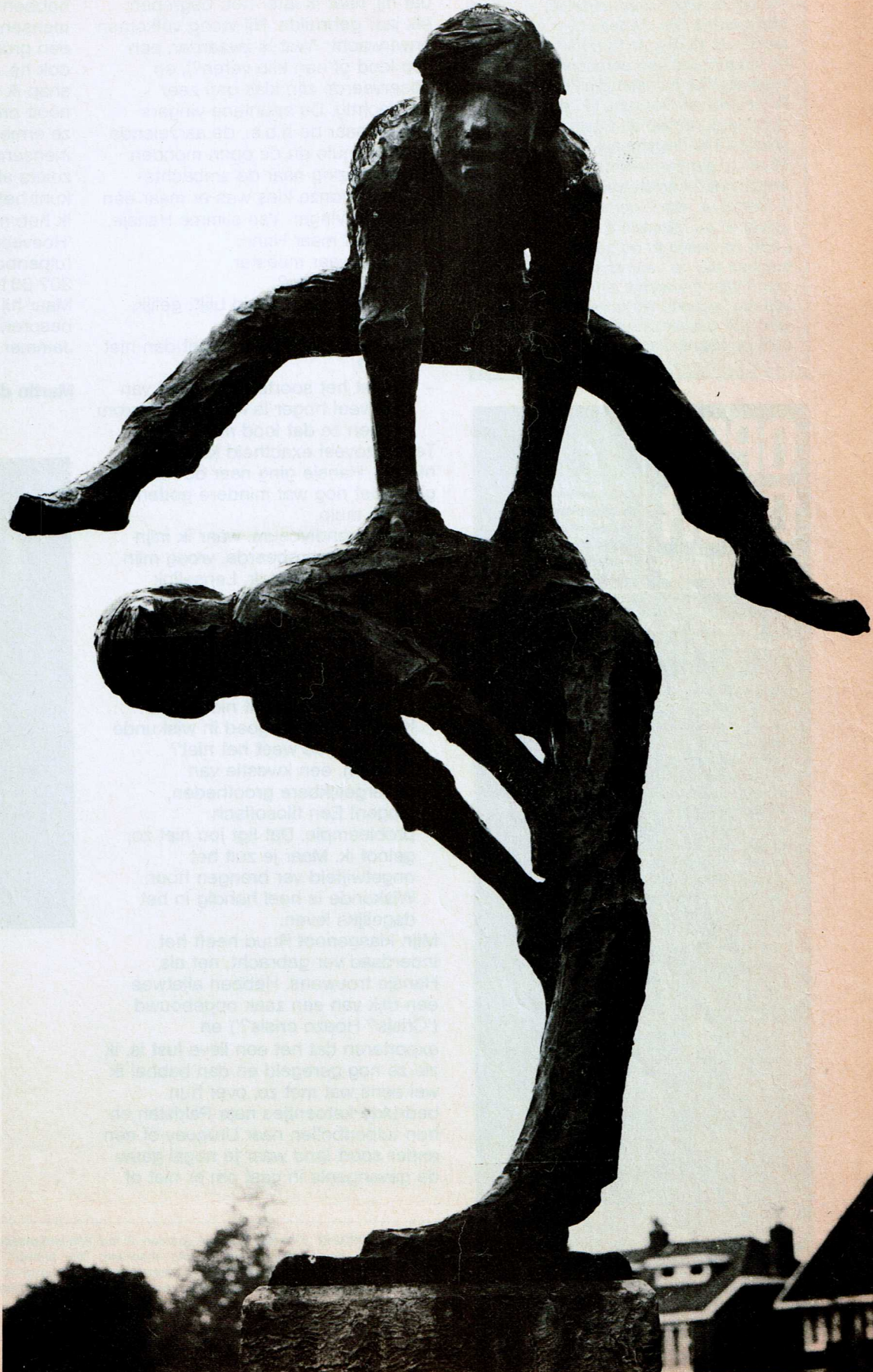
OPEN DEUR

GOEDE TIJDING

JANUARI 1986
10e JAARGANG no. 1

Maandblad
over kerk,
geloof
en levens-
vragen
voor mensen
binnen en
buiten
de kerken

gewoon
buiten
gewoon

Van de redactie

Een nieuwe jaargang Open Deur/Goede Tijding. Het eerste nummer daarvan is minder 'thematisch' dan gebruikelijk bij dit blad. Wat de artikelen met elkaar verbindt, zou met het woord 'initiatief' aan te duiden zijn: werk dat ter hand genomen en gedaan wordt, waarvan afloop en resultaat niet bij voorbaat vaststaan. Januari, nieuw begin, twee nieuwe rubrieken in Open Deur/Goede Tijding. In 'eigen wijs' vertellen afwisselend drie mensen over wat hen raakt, wat zij diep in hun hart geloven en vinden, wat hen persoonlijk beweegt. Die mensen zijn Joke Forceville-van Rossum, r.k. publiciste te Bergen, Ronald da Costa, n.h. predikant te Oegstgeest en Geertien Morsink, gereformeerd ziekenhuis-predikante te Amstelveen. In 'vertel es' wordt verhaald van 'gewone' en bijzondere gebeurtenissen in de gemeente, van mensen die op een aanstekelijke wijze met elkaar gemeente zijn. Van enkele van die 'levende kerkplekken' in ons land zult u in deze rubriek van diverse auteurs impressies aantreffen.

OPEN DEUR GOEDE TIJDING

Oekumenisch
georiënteerd
maandblad
over kerk,
geloof en
levensvragen

10e jaargang no. 1
januari 1986

Redactie: Richard Auwerda,
Joke Forceville-van Rossum, Alje Klamer,
Hans Mudde, Fokkelen Oosterwijk,
Eimert Pruim, Bart Robbers,
Jan te Winkel, Henk Woldendorp.

Eindredactie:

Willem van der Meiden (wnd).

Redactiesecretaresse: Wil Kamminga,

Postbus 19, 3970 AA Driebergen.

Tel. (03438)-12241, toestel 209.

Uitgevers: Stichting Kerk en Wereld,

Driebergen en Boekencentrum b.v.,

(uitgever: L. van den Herik).

Postbus 84176, Den Haag.

Tel. (070)-512111.

Druk: W. D. Meinema b.v., Delft.

ISSN 0 165 229 X

Abonnementsprijzen.

Voor abonnees die Open Deur/Goede Tijding

over de post ontvangen:

Voor Nederland, België, Suriname en

Nederlandse Antillen f 18,50 per jaar, franco per

post. Overige landen f 34,50 per jaar per zeepost.

Abonnees ontvangen een accept-girokaart.

Bestelling losse nummers (l/m 9 ex.) d.m.v.

overschrijving op gironummer 363400 t.n.v.

Boekencentrum b.v. Den Haag: f 2,95 per ex.

(incl. port) onder vermelding van het gewenste

nummer.

Een postabonnement kan elk moment ingaan en

wordt automatisch verlengd, tenzij vier weken

vóór het eind van een kalenderjaar wordt

opgezegd.

Adreswijzigingen gaarne vier weken van te voren

door middel van opzending van de adresband of

anders met vermelding van het oude en nieuwe

adres.

Overname van artikelen is toegestaan als de bron

vermeld wordt en toezending van het des-

betreffende nummer volgt.

Beschikbaar in gesproken vorm bij de Christelijke

Blindenbibliotheek.

Lood en veren appels en peren

Zo ongeveer in maart moest meester Slooter zijn pupillen selecteren voor de toekomst. Hij had voor die keuze een buitengewoon origineel toetsje dat hij, naar ik later heb begrepen, elk jaar gebruikte. Hij vroeg volkomen onverwacht: 'Wat is zwaarder, een kilo lood of een kilo veren?', en observeerde zijn klas dan zeer aandachtig. De spontane vingers gingen naar de h.b.s., de aarzelende naar de mulo en de open monden van verbazing naar de ambachts-school. In onze klas was er maar één spontane vinger. Van slimme Hansje.

- Zeg het maar Hans.
- Even zwaar meester.
- Waarom Hans?
- De gewichtseenheid blijft gelijk, meester.
- Waarom snapt de rest dat dan niet Hans?
- Omdat het soortelijk gewicht van lood veel hoger is meester. Daarom denken ze dat lood meer weegt.

Tegen zoveel exactheid konden we niet op. Hansje ging naar de h.b.s. Ik ging, met nog wat mindere goden, naar de mulo.

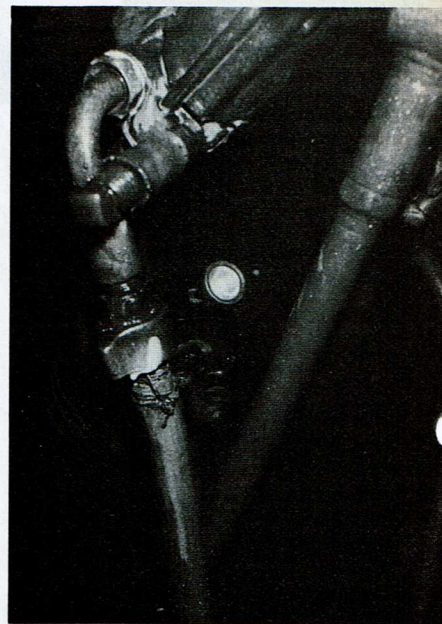
Op het avondlyceum, waar ik mijn tweede kans probeerde, vroeg mijn onvolprezen leraar dr. Lenselink volkomen onverwacht:

- Ruud, hoeveel is vijf appels plus vier peren?
- Eh, dat... kan niet, zou ik zeggen, mijnheer.
- En waarom kan dat niet, Ruud?... Kom, je bent zo goed in wiskunde hoor ik... Je weet het niet? Gewoon, een kwestie van onvergelykbare grootheden, jongen! Een filosofisch probleempje. Dat ligt jou niet zo, geloof ik. Maar je zult het ongetwijfeld ver brengen hoor. Wiskunde is heel handig in het dagelijks leven.

Mijn klasgenoot Ruud heeft het inderdaad ver gebracht, net als Hansje trouwens. Hebben alletwee een dijk van een zaak opgebouwd ('Crisis? Hoezo crisis?') en exporteren dat het een lieve lust is. Ik zie ze nog geregeld en dan babbel ik wel eens wat met ze, over hun bedrukte katoentjes naar Pakistan en hun tulpenbollen naar Uruguay of een ander soort land waar je nogal gauw de gevangenis in gaat om er niet of

zwaar beschadigd uit te komen. Of ze daar dan geen moeite mee hebben, want zulke ijzeren Heinen waren het toch vroeger niet? Jawel, jawel, daar hebben ze wel moeite mee en de mensenrechten spelen in hun zaak een grote rol, maar ja, andere dingen ook hè. De tent moet draaien. Dat snap ik natuurlijk best, maar ze willen nooit precies zeggen *hoeveel* moeite ze ermee hebben. Maar ja, export en mensenrechten, da's natuurlijk net zoiets als die appels en peren, je kunt het niet intikken op je calculator. Ik heb het Hansje wel eens gevraagd: 'Hoeveel martelingen weegt zo'n tulpenbollenorder nou precies? 10? 20? 381?' Maar hij moest net naar een bespreking. Jammer.

Martin de Koning

VERANTWOORDING: p. 1: foto E. A. van Voorden; 2: foto Pflaum/present; 3: foto Klijn/present; 4: tekening Lenie de Vries; 5: foto Heinemann/present; 6: foto onbekend; 'Vier brieven' uit Harlekijn; 8: foto Heinemann/present; 9: 'Mamadre' uit Memoriah de Isla Negra; 10: tekening Jansje Bouman uit 'Allemaal feesten'; 11: foto Liedtke/present; 12: foto Otto/present; 13: foto Christoph/present; 14: foto Herzog/present; 16: strip Len Munnik.

Leuk?

'Is het daar nou zo leuk?', vroeg ik mij een keer af, toen ik vrolijk huppelende kinderen op een zondagmorgen een kerk binnen zag gaan. Is het daar nou zo leuk, dat kinderen huppelend naar binnen willen? Ik had wel eens gehoord, dat kinderen altijd met geweld en onder dwang, en heel erg tégen hun zin naar de kerk werden gestuurd. Omdat het daar heel saai en vreselijk somber zou zijn.

En omdat – zeiden ze – er daar alsmáar geroepen werd dat je niets mocht, omdat alles verboden was, behalve dingen die niet leuk waren: die waren zelfs verplicht. Zodat je natuurlijk de kinderen alleen maar binnen kreeg, als je ze met straf dreigde, of met inhouding van zakgeld of huisarrest of zo. Wat natuurlijk heel logisch zou zijn, als het inderdaad zo afschuwelijk in zo'n kerk zou zijn.

Een poosje geleden sprak ik nog eens met een kind, die had er wel eens van gehoord, dat je in een kerk werd vastgebonden aan een ijzeren bank. En als je dan bewoog, werd je geslagen met een collectezak.

En een ander kind vertelde me eens een keer, dat het gehoord had (naar men zei) dat er soms wel eens iets werd uitgedeeld, maar dat dan juist de kinderen werden overgeslagen, expres. En dat ze dan juist extra lang stil moesten blijven zitten, had het gehoord, soms wel twee uur. Nee, het wist niet waar dat geweest was, maar het was absoluut waar, het had het zelf gehoord van iemand.

Kun jij je nou een kind voorstellen, dat zó praat, en dan al huppelend een kerk binnengaat? Dus wat zou er aan de hand zijn dat je dat tòch wel eens ziet? Nou, je mag best weten, dat ik dat natuurlijk tot op de bodem heb uitgezocht. Ik ben er helaas niet achter gekomen welke kerk het geweest moet zijn, waar zulke

verschrikkelijke dingen met kinderen werden gedaan. Ik kon er trouwens ook niet achter komen, welk kind dat nou werkelijk eens had meegemaakt. Ze hadden het steeds alleen maar gehóórd, nooit zelf meegemaakt. Eén ding was zeker: ze waren niet van plan het uit te proberen.

Hadden ze dat maar gedaan. Zoals ik. Het eens uitproberen. Dan hadden ze meegemaakt wat ik heb gezien: spelende kinderen, met z'n allen een werkstuk makend, liedjes leren en op het toneel in de kerk voorzingen, met muziek. En ik zag kinderen bloemenversieringen maken voor de Tafel, waar het brood en de beker stonden, klaar om rondgedeeld te worden. Waarbij de kinderen helemaal niet werden overgeslagen, integendeel: ze hadden kinderen nodig om te helpen ronddelen. En stilzitten? Op ijzeren banken? Kom nou, in die kerk waar de kinderen huppelend naar binnen gingen hadden ze een speciaal lokaal, met alles wat je nodig had om leuke dingen te doen, en iemand die spannende verhalen kon vertellen bovendien. Verhalen, die veel spannender waren dan die griezilverhalen van de kinderen die er nooit bij waren. Nee, als je wilt weten hoe het in de kerk toegaat, kun je maar beter gewoon een kind vragen dat er wel eens is geweest. Die kan je wel wat anders vertellen. Reken daar maar op.

Bart Robbers

Bart Robbers is werkzaam in het gereformeerde jongerenpastoraat te Amersfoort

Achter

Aandacht vragen voor gevangenen kan ergernis oproepen. Ik hoor het mensen vaak zeggen: 'Moeten wij ons nu druk maken om die lui?', 'Ze hebben het er toch zelf naar gemaakt!', 'Ze hebben het toch al veel te goed!', 'Ze moesten ze... Als je gevangene bent, staat tussen binnen en buiten niet alleen de stenen muur. Maar ook de muur van het oordeel dat mén over je heeft. En dat kan harder zijn dan steen. Meestal betekent het ook een volledige afwijzing. Gevangenen worden dan mensen die ieder recht van spreken verspeeld hebben. Daar heb je geen goed woord voor over. Voor velen buiten de gevangenis zijn gevangenen het kwaad in eigen persoon. Dat kleurt hun leven. En het is ondenkbaar om in hen mensen te zien over wie je met liefde en verwachting kunt spreken.

Oordelen verstikken

Mijn oordeel heeft misschien niet altijd de bedoeling, maar wel het effect dat het ertoe bijdraagt de ander de mogelijkheid van leven te ontnemen. In de gespreksgroepen in huis van bewaring en gevangenis blijkt hoe mensen dat voelen. Het is een ervaring die je opdoet als je vast komt te zitten. Je krijgt een stempel waarvan je niet meer los komt. 'Wees nou eerlijk', zei iemand, 'als ik vrij kom dan blijf ik toch getekend! Dan zijn er toch allerlei dingen die voor mij niet meer zijn weggelegd'. Oordelen houden de ander gevangen en verstikken zijn hoop op leven. Zij staan de hoop op gemeenschap in de weg. En zij brengen een blijvend isolement met zich mee.

ZIJN

Als je iemand behandelt zoals hij is, zal hij zo blijven, maar als je hem behandelt alsof hij is wie hij kan zijn, zal hij worden wie hij kan zijn.

Johann Wolfgang von Goethe

Niet alleen gevangenen zelf voelen de afwijzing. Ook hun familieleden. Een gevangenisstraf is nog altijd een taboe.

In brede lagen van de bevolking wordt het beschouwd als 'iets dat bij ons niet voorkomt'. En als het dan bij jou wel voorkomt, dan brengt je dat meteen in een isolement. Als ze het

Muren zijn ook mensen!

weten, maar ook als ze het niet weten. Je staat alleen. Je kunt het niet zeggen, laat staan delen. Want het wordt niet begrepen.

Wanhopig zei een vrouw eens tegen me: 'Het lijkt wel alsof de wereld alleen nog uit muren bestaat'. En een ander vertelde hoe ze schichtig langs de gevangenis liep. En hoe het een eeuwigheid leek voordat de deur open ging. 'Niemand die het weet. M'n man is in een rusthuis. Als ze me hier zouden zien... en later vragen

PADDESTOEL

Jarenlang had ik gebruikt, in hoofdzak heroine. Toen ik tot de conclusie kwam, dat ik moest stoppen, want dat ik anders kapot ging (en dat was het enige dat ik nog helder wist: ik wou niet kapot), toen ben ik ook gestopt. En ik was verbaasd dat het zo makkelijk ging, eerst. Want even later werd het waanzinnig moeilijk. Je hield dat krankzinnige verlangen naar de dope, maar wat nog veel erger was, dat was de leegte, een groot zwart gat. Daar had eerst de dope gezeten, alles dus, en daar zat nu niets. En ik wist niet hoe ik dat gat moest vullen, waar ik moest beginnen. Toen dacht ik een keer plotseling aan mijn grootmoeder, die vaak sokken zat te stoppen, ze duwde dan een soort houten paddestoel achter het gat in die sok en begon eerst dwars over het gat een paar draadjes te spannen. Ik weet niet hoe het precies ging, maar eerst die paar draadjes en dan maakte ze een prachtige stop in dat grote gat. Zoiets, dacht ik, moest ik ook doen met dat gat waar de heroine had gezeten: eerst een paar draadjes en dan maar verder werken. Dat is gelukt, het gat is gevuld, ik weet nu weer 'hoe ik leven moet'.

Een ex-heroïneverslaafde

waarom... ik zou liever door de grond zakken... ik zou er niet meer echt bij horen'.

Muren doorbreken

Achter de muren van een huis van bewaring en gevangenis vormt zich een kerkgemeenschap. En die komt samen in kerkdienst en gespreks-groep. Heel veel bewoners nemen daar wekelijks aan deel. Maar er wordt ook altijd aan deelgenomen door mensen van buiten.

Mensen die de muren willen doorbreken!

Zo ontstaat er een ontmoeting in de viering van de liturgie en in het gesprek bij de koffie. In die ontmoeting gebeurt veel.

'Je krijgt weer even het gevoel dat je mens bent', zei iemand uit de gevangenis. En een ander: 'Je merkt

dat er mensen zijn voor wie je meetelt. Die je niet alsmaar aanspreken op wat je verkeerd deed. Maar die gewoon met je omgaan'.

Als je regelmatig de weg van buiten naar binnen gaat, gebeurt er veel met jezelf. Je voelt dat er iets verandert. In je kijk op een gevangenis en een gevangene. Maar ook in je kijk op jezelf.

En die verandering begint al heel snel. Eigenlijk al bij de eerste stappen die je daarbinnen zet. Als er zoveel deuren achter je weer op slot gaan... Even zelf die onvoorstelbare geslotenheid op je af voelen komen. Zonder nog maar iemand gesproken te hebben, voel je aan jezelf een heel klein beetje de situatie waarin die onbekende ander verkeert. En als dat nog nodig is, stemt je dat direct een stuk milder. Om iets te verstaan van de ander moeten we soms de grens overschrijden van onze vanzelfsprekendheden. En de wereld van die ander binnengaan. Om zo ook heel even zelf iets te voelen van wat hij daarin beleeft.

Samen luisteren

Soms beluister ik buiten de gevangenis het idee, dat je vanuit de kerk min of meer tegenover gevangenen staat. Zo iets komt tot uitdrukking in vragen als: 'Komt er wel eens iemand tot bekering?', of: 'Zijn ze zich wel hun schuld bewust?'

Wie zo buiten zichzelf om over gevangenen spreekt, is denk ik nog nooit achter de muur geweest. Wie het leven van de ander kent, begint niet met spreken tegen mensen, maar met luisteren naar mensen. Om zo ook samen te kunnen komen tot het luisteren naar de stem van Hem die ons met zijn leven in de gebrokenheid nabij is.

Wat in de ontmoeting vooral gebeurt, is dat je elkaar in de ogen kijkt. Je gaat elkaar herkennen als medemens. Gevangenen worden mensen met een gezicht. En je gaat ontdekken hoe anders een mens kan zijn dan het beeld dat over hem bestaat. Je leert hoe onmogelijk dat beeld eigenlijk is. Je gaat inzien dat niemand tot zijn recht kan komen als hij in jouw oordeel gevangen blijft. Dat brengt een bevrijding teweeg van de ander en van jezelf.

Rondom de kerkdienst en de gespreksgroep hoor je de zorg om het leven. Je vrouw die er alleen voor staat en nauwelijks rond kan komen. Je kind dat iedere keer weer vraagt wanneer je thuis komt. Je oma die ziek is en die je niet kunt bezoeken. Wie zei er ook weer: 'Ze hebben het al veel te goed'?

Niet buiten ons om

Wat je in het gesprek vooral ontdekt, is dat wie iemand wordt niet los staat van z'n geschiedenis. En dan vang je soms iets op waar je stil van wordt. Omdat het bij de ander aan zoveel kansen ontbrak die je zelf wel hebt gehad. Zoals iemand van buiten eens zei: 'Als ik zo'n leven had gehad, zou ik hier ook kunnen zitten'. En daar komt dan nog bij dat je in de gevangenis signalen opvangt die veel zeggen over de kwaliteit van onze maatschappij.

Met andere woorden: wat er aan misdaden van mensen is, zegt ook iets over wat er veel breder onder ons mis is. En dan kom je terecht bij een maatschappij die zo doortrokken is van verslaving aan het materiële en zo arm aan echte gemeenschap. Een maatschappij waarin zovelen zich niet voelen passen.

Iemand in het huis van bewaring zei eens: 'Ik denk dat de mensen van buiten hier niet alleen komen voor ons, maar ook voor zichzelf'. Hij had dat goed begrepen. Het is mooi als dat zo overkomt.

Want dat is ook de beleving van ieder die komt. 'Ik zou het niet meer willen missen. Hoe langer ik kom, hoe meer ik ontdek van het leven'.

Als mensen muren doorbreken ontstaat er ruimte, waarin mensen weer voor elkaar mens willen zijn. En waar de ander recht van spreken krijgt. Ruimte om te delen. En ruimte voor wederkerigheid, om iets van jezelf te geven en iets van de ander te ontvangen. Ruimte om het waardevolle in de ander aan het licht te brengen. Dan kan er toch iets groeien van liefde en verwachting.

Jan Eerbeek

Jan Eerbeek is protestants geestelijk verzorger van huis van bewaring en gevangenis Scheveningen.

OM HET ZWART TE ZEGGEN

God bevrijdt niet alleen van, Hij bevrijdt ook tot – tot het doen van deze gerechtigheid. Hierin rust het legitieme verlangen van ieder mens om als volwaardig mens te mogen leven. Gods gerechtigheid is de bron van zwarte menselijkheid. Gods onvermoeide ijver voor de bevrijding van zijn verknechte en misdeelde kinderen is inspiratie voor de strijd om bevrijding van zwarten.

De ware vrije mens is de mens die zich realiseert dat God zelf de grond en garantie van zijn vrijheid is en daarom alle beknotting van de vrijheid als rebellie tegen God beschouwende, neemt hij het op voor de verdrukten en voor de vrijheid. Maar het zoeken naar bevrijding van de zwarte sluit de blanke niet uit maar in. Als ik mijn vrijheid ben kwijtgeraakt, evenzeer de blanke de zijne. Geen blanke kan genieten van de 'vrijheid die in Christus Jezus is' zolang hij anderen in ketens houdt; zo leert hij nooit de liefde kennen die de angst uitdrijft. Hij is evenzeer slachtoffer van zijn systeem, zij het dan op een andere manier. De bevrijding van zwarte mensen kan ook de bevrijding van blanken betekenen.

Zwarte theologie wil de echte menselijkheid dienen. De verantwoordelijkheid van zwarten is om te zien dat onze zwaarheid nooit weer teken van minder-menselijkheid wordt. Voor de blanken, willen die bevrijd worden, zit er niets anders op dan hun blankheid te zien in het licht van het evangelie en de volle consequenties ervan voor anderen. Eerst wanneer we dit beseffen, kunnen we verder zoeken naar een echt partnerschap.

dr. Allan Boesak

Bijbel in kleur

Woorden zijn er om gehoord te worden met je oren. Eenmaal opgeschreven en gedrukt, kunnen ze ook gelezen worden met je ogen.

Maar het meeste leven zit in de woorden, als je ze hoort, gesproken door een levende stem.

Dat heeft onlangs een groepje mensen aan den lijve ervaren. Eén van hen las een stukje uit de bijbel voor, hardop, langzaam, woord voor woord. Psalm 139. Over God die ons kent en ons omgeeft van achteren en van voren. De anderen luisterden alleen maar en om dat zo goed mogelijk te doen, deden ze even hun ogen dicht. Want ze hadden een 'opdracht' meegekregen: ga ná het horen van die woorden eens wat kleuren op papier zetten met wasco-krijt. Probeer wat je al horende ervaart uit te drukken niet in woorden, ook niet in een nette tekening, maar alleen maar in kleuren. Denk maar niet te diep na. Laat je hand maar doen wat hij spontaan wil doen.

Met een van de deelnemers, Reijer de Vries uit Harlingen, praten we na. Hoe was het?

'Ik wachtte eerst maar af: wat gebeurt er nu? Toen zag ik ineens, in één keer een beeld voor ogen van visionairs. Dat trof mij erg. Bij de bijbelschrijvers lees je dat vaak, dat ze een visioen hadden. Dan denk ik altijd: vreemd dat zij dat wèl hebben, maar wij hebben zoiets nooit. Nu kon ik het me ineens voorstellen: je hoort een boodschap en daar heb je een soort 'gezicht' bij. Het was bij mij heel impulsief, heel spontaan, als het ware buiten het verstand om, gewoon

VERTEL ES...

van onder uit het lichaam. Als je er dan later over gaat nadenken en napraten, dan zeg je: hé, daar zit toch iets in dat kleurenbeeld van hoe die woorden jouw wezen raakten. Er ontstaat contact tussen het woord dat van buiten af komt en jouw menszijn. Er komt communicatie tot stand'.

Jullie praatten er achteraf dus over? 'Ja, dat heeft me ook erg getroffen: die saamhorigheid, die dan ontstaat. Je ziet hoe dezelfde woorden van die psalm bij anderen weer andere beelden en ervaringen hadden opgeroepen. Daardoor kreeg je ook meer zicht op elkaar. En door de reacties van de anderen op jouw papier ga je ook jezelf wat beter zien'.

Jullie waren allemaal mensen, die als predikanten meestal beroepsmatig bezig zijn met de bijbel. Vaak ook erg verstandelijk, met allerlei boeken om je heen. Dit was anders?

'Ik heb het als erg dynamisch ervaren. Ik zag dat beeld voor me en met een enorme snelheid was het op papier. In tegenstelling tot wanneer ik verstandelijk bezig ben. Dan is het alsof het begrip van een woord of een tekst met een enorme vertraging komt. Ik merkte hoe de bijbel, eenmaal weggehaald uit de sfeer van het intellectuele je veel meer aanspreekt. Het ging nu om de héle mens, die ik ben'.

Hans Mudde

ds. H. Mudde is luthers predikant te Zwolle

